

Dwa głosy skamandrytów w sprawie historii – Tuwim i Słonimski

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jadwiga Zacharska, *Słowo wstępne do „Skamandra”*, [w:] *Skamander*, Warszawa 1977, s. 104–108.
- Źródło: *Polityczność w literaturze i polityczność literatury. Z prof. Przemysławem Czaplińskim rozmawiają Filip Biały i Joanna Jastrzębska.*, „Refleksje” 2013, nr 8, s. 79.
- Źródło: Piotr Pietrych, „Czarna wiosna” Antoniego Słonimskiego jako „poemat rewolucyjny”, „Prace Polonistyczne Studies in Polish Literature” 1991, nr 47, s. 209.
- Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002, s. 58.
- Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002, s. 57.
- Źródło: Janusz Stradecki, *W kręgu Skamandra*, Warszawa 1977, s. 20.
- Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002, s. 53.

- Źródło: Antoni Słonimski, *Czarna wiosna (fragmenty)*, [w:] Jadwiga Zacharska, *Skamander*, Warszawa 1992, s. 133–138.
- Źródło: Julian Tuwim, *Z wierszy o państwie*, [w:] *Wiersze*, t. 2, oprac. Alina Kowalczykowa, Warszawa 1986, s. 268–269.

Dwa głosy skamandrytów w sprawie historii – Tuwim i Słonimski

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Niezależnie od walorów artystycznych czy zakresu i skali socjologicznych obserwacji, dzieło literackie nigdy nie ucieknie przed swoim wymiarem politycznym. Wyraża się on przede wszystkim w zaangażowaniu czytelnika w autonomiczny ogląd panujących reguł świata władzy.

” Polityczność w literaturze i polityczność literatury. Z prof. Przemysławem Czaplińskim rozmawiają Filip Biały i Joanna Jastrzębska.

Polityczność literatury należałoby natomiast rozumieć jako zdolność do wtrącania się we wszystkie aspekty polityki. Nie chodzi więc o zajmowanie stanowiska w jakiejś konkretnej sprawie, lecz o rozpoznawanie zasad działania polityki. Polityczność literatury wyraża się nie poprzez zaangażowanie dzieła w określoną opcję, lecz

poprzez umiejętność angażowania odbiorcy w samodzielne określanie reguł sprawowania władzy. Aby takie odwrócenie mogło nastąpić, autor musi umykać istniejącym podziałom ideologicznym i równocześnie je kwestionować. Trzeba mieszać dyskursywne szyki, aby pokazać, z czego składa się dyskurs dominujący, jak doszło do tego, że osiągnął on dominującą pozycję i jak ewentualnie można wprowadzać weń refleksje zmiany – jak spowodować, by zmieściły się w nim głosy niesłyszane, uważane za nieważne, pomijane.

Źródło: *Polityczność w literaturze i polityczność literatury*. Z prof. Przemysławem Czaplińskim rozmawiają Filip Biały i Joanna Jastrzębska., „Refleksje” 2013, nr 8, s. 79.

Z istnienia takiej optyki zdawali sobie sprawę również skamandryci, którzy pomimo deklarowanego kultu młodzieńczej witalności, ulicznego chuligaństwa i abnegacji, chętnie odnosili się do ówczesnej polityki oraz przeszłości naszego narodu.

Twoje cele

- Zinterpretujesz fragmenty wierszy Juliana Tuwima *Z wierszy o państwie* i Antoniego Słonimskiego *Czarna wiosna*.
- Scharakteryzujesz stosunek skamandrytów do historii.
- Dostrzeżesz problemy stojące przed pisarzami tworzącymi tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Przeczytaj

Sytuacja twórców po odzyskaniu niepodległości

11 listopada 1918 r. po 123 latach Polska wróciła na polityczną mapę Europy. W ojczyźnie rozpoczął się powolny proces scalania społeczeństwa, ziem oraz kultury. W nowej rzeczywistości musieli się także odnaleźć pisarze. Nieuniknione stało się zajęcie stanowiska wobec przeszłości. Panowały bardzo różne nastroje. Z jednej strony – optymizm, z drugiej – liczne niepokoje. W pierwszym dziesięcioleciu po odzyskaniu niepodległości przeważała wiara w nową rzeczywistość oraz postęp cywilizacyjny.

” Jerzy Kwiatkowski

Dwudziestolecie międzywojenne

U genezy nowego przełomu leżała oczywiście radosna świadomość nowej sytuacji politycznej, w jakiej Polska znalazła się po wojnie; poczucie wyzwolenia od patriotyczno-obywatelskich obowiązków ciążących dotychczas na literaturze (...) przekonanie o pozyskaniu prawa do autotelizmu i eksperymentu. Wszystko to nie odbyło się jednak bez inspiracji z zewnątrz. To przecież wtedy właśnie – i dopiero – do polskiej poezji (i sztuki) dotarła i natrafiła na podatną sytuację wielka fala nowatorstwa poetyckiego i artystycznego, które od dziesięciu już lat rozwijało się w Europie. (...) Cała wielka rewolucja poetycko-artystyczna przewaliła się przez Polskę z opóźnieniem i niejako w skrócie, nieco podobnie, jak działo się to w początkowej fazie Młodej Polski.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002, s. 53.

Powstanie grup literackich

Nowa sytuacja polityczno-społeczna oraz ekspresowy napływ inspiracji artystycznych (głównie z Europy Zachodniej), sprzyjały powstawaniu w latach dwudziestych na ziemi

polskiej grup literackich: dobrze zorganizowanych, trwałych i posiadających własny program ideowy. Wśród nich wyróżniały się:

” Janusz Stradecki

W kręgu Skamandra

(...) poznański Zdrój i warszawski Skamander, krakowska Awangarda, następnie Czartak (i grupy satelitarne – Gospoda Poetów, Południe i Ponowa), krakowscy formiści (początkowo ekspresjoniści) i futuryści (grupy krakowska i warszawska), wreszcie Kwadryga. (...)

Źródło: Janusz Stradecki, *W kręgu Skamandra*, Warszawa 1977, s. 20.

Głównie skamandryci, poeci [Awangardy Krakowskiej](#), [futuryści](#) i [ekspresjoniści](#) toczyli pomiędzy sobą ostre estetyczne i programowe spory, publikując własne manifesty grupowe, najczęściej na łamach przychylnym im czasopism. Celem tej walki było zdobycie odpowiedniej pozycji na prężnie rozwijającym się ówczesnie rynku literackim oraz odcisnięcie artystycznego i politycznego piętna na społeczeństwie.

Tablica na budynku przy Nowym Świecie 57 w Warszawie upamiętniająca powstanie grupy

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Powstanie Skamandra

Za jedną z najbardziej wpływowych grup literackich pierwszej dekady Dwudziestolecia międzywojennego uważa się Skamandra. Uformowała się ona już w latach 1916–1918 na Uniwersytecie Warszawskim wokół studenckiego czasopisma „Pro Arte et Studio”. Jej pełny rozkwit nastąpił w latach 1918–1919, kiedy to działała już pod znaną obecnie nazwą. W okresie tym wykrystalizowała się czołowa piątka poetów-debiutantów, którzy dali jej fundament „ideowo-artystyczny”, byli to: Julian Tuwim (debiut: *Czyhanie na Boga* w 1918r.), Antoni Słonimski (debiut: *Sonety*, 1918 r.), Jarosław Iwaszkiewicz (debiut: *Oktostychy*, 1918 r.), Kazimierz Wierzyński (debiut: *Wiosna i wino*, 1919 r.), Jan Lechoń (debiut: *Karmazynowy poemat*, 1920 r.).

Brama Uniwersytetu Warszawskiego

Źródło: Olekwarszawiak, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

” Jerzy Kwiatkowski

Dwudziestolecie międzywojenne

Skamandryci (...) stanowili grupę dość swobodną z punktu widzenia wspólnego programu i poetyki, jakkolwiek – dość zwartą z punktu widzenia zarówno taktyczno-organizacyjnego, jak towarzyskiego. (...) Niemniej poezje ich, nurty najważniejsze tych poezji, łączyło wiele cech wspólnych, pozwalających, mimo wszystko, mówić o skamandryckiej poetyce.

Stosunek skamandrytów do historii i tradycji

Stosunek skamandrytów do zastanej tradycji literackiej był raczej ewolucyjny i umiarkowany. Twórcy ci nie zamierzali, tak jak np. awangardziści krakowscy i warszawscy, demolować ugruntowanych form oraz poetyk.

” Jerzy Kwiatkowski

Dwudziestolecie międzywojenne

W zasadzie nie zrywali ani z tradycyjną wersyfikacją, kładąc wszakże silny nacisk na tonizm i wzbogacając ją cennymi nowościami (...) ani z zasadą dyskursywnego wywodu i retorycznego ukształtowania składni, aczkolwiek nieobcy był im styl „telegraficzny”, przecinający więzi logiczne między zdaniami; ani, co bodaj najważniejsze, ze sferą tradycyjnie uznanych za właściwe dla poezji tonacji emocjonalnych i norm obyczajowo-językowych (...) Poezja ich była też mocno osadzona w tradycji – aż po stylizację.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002, s. 58.

Pomimo rozsądnego stosunku do tradycji literackiej, skamandryci wnieśli do niej wiele nowości. Przede wszystkim w swoich wierszach zaczęli używać mowy potocznej, kolokwialnej (w kontrze do odświeżonego języka młodopolan) oraz konkretnie ilustrować zwykłe, codzienne sytuacje egzystencjalne – bez młodopolskiej wzniosłości i górnolotności.

Ta poetycka strategia ściśle wiązała się ze specyficznym spojrzeniem skamandrytów na przeszłość i teraźniejszość historyczną. Szczególnie w pierwszej dekadzie swojego istnienia, radykalnie zerwali z narodową martyrologią. Ich zdaniem poeta nie musiał już czuć się obciążony powinnością obywatelsko-patriotyczną, powinien raczej skupić się na teraźniejszych problemach społecznych i obyczajowych. Liczyły się więc dla niego rozterki szarego człowieka, a nie anachroniczne roztrząsanie roli państwa polskiego w świecie oraz w świadomości zbiorowej. Taki „wolnościowy” entuzjizm doskonale ilustruje *Słowo wstępne* do „Skamandra” z 1920 r.

Słowo wstępne do „Skamandra”

Wierzymy głęboko w dzień dzisiejszy, którego dziećmi wszyscy się czujemy. Rozumiemy dobrze, iż nic łatwiejszego, jak nienawidzić to nasze „dziś”, do którego nikt przyznać się nie chce. Nie chcemy przeoczyć zła, ale miłość nasza jest nad wszelkie zło silniejsza: dlatego kochamy dzień dzisiejszy niezachwianą, pierwszą miłością, jesteśmy i chcemy być jego dziećmi. (...) A na drodze ku ucieleśnieniu spotykamy znów świat dnia dzisiejszego, mieszczący w sobie wszystko, co jest przeszłością i przyszłością, ów świat, którego nieustępliwość daje nam jedyną rękojmię, iż wola nasza, marzenia i sny nie rozwieją się w mgle pragnień niedotykalnych, ale ciałem się staną w ciele świata. Temu przeświadczeniu zawierzaliśmy, i tylko wyższe od ludzkich moce mogłyby je zniweczyć. (...) W tej wierze chcemy być słowem dnia dzisiejszego, chcemy tworzyć i budzić zachwyt nowoczesnego człowieka, chcemy w dziele naszym zawrzeć, świadomą lub nieświadomą siebie, jego i naszą miłość, chcemy śpiewać nowy świat i uczyć go pieśni o sobie. Chcemy raz jeszcze, ale raz jedyny i niebywały, ukazać wiośniany oddech poranków i płynny smutek wieczorów, dziki marsz żelaznych pociągów i rezedowy zapach księżycowych światła, rozwichrzony zgiełk wielkomiejskiej ulicy i miękki spokój białych dworów przysłoniętych sadami,— wszystko to wchłonąć w siebie i mówić słowem prostym, a szerokim jak rozwarcie matczyńskich ramion.

Źródło: Jadwiga Zacharska, *Słowo wstępne do „Skamandra”*, [w:] *Skamander*, Warszawa 1977, s. 104–108.

Utworem, który radykalnie zrywa z romantyczną tradycją patriotyczną jest utwór *Czarna wiosna* (1919 r.) Antoniego Słonimskiego. Poemat ten doskonale wpisuje się w wolnościowe i pacyfistyczne postulaty skamandrytów, scharakteryzowane w *Słowie wstępnym* do „Skamandra” z 1920 r. Warto przypomnieć, że tekstowi temu, już od chwili publikacji, towarzyszyła atmosfera skandalu. Jego cały nakład, liczący 400

egzemplarzy, został skonfiskowany przez ówczesną cenzurę, ponieważ występowały w nim tzw. akcenty „rewolucyjne”, snujące wizję upadku kapitalizmu oraz silne aluzje do fermentu rewolucyjnego mającego miejsce w wielu częściach Europy (przede wszystkim w Rosji) w 1918 r. Sam autor do statusu i roli swojego poematu miał stosunek ambiwalentny.

” Piotr Pietrych

„Czarna wiosna” Antoniego Słonimskiego jako „poemat rewolucyjny”

Sam Słonimski w kwestii „rewolucyjności” swego poematu wypowiadał się w sposób daleki od precyzji i konsekwencji. Oto dwa charakterystyczne przykłady z dwudziestolecia: w 1928 roku, polemizując z artykułem Broniewskiego o poezji proletariackiej i próbując społeczny radykalizm komunizujących poetów sprowadzić do poziomu swoistego grzechu młodości, stwierdza z pozycji dojrzałego twórcy: „pisałem wiersze rewolucyjne dziesięć lat temu” i ma na myśli niewątpliwie *Czarną wiosnę*; w 1939 roku przedstawia ten poemat jako utwór „antyrewolucyjny”, na co jego zdaniem, miał wskazywać tytuł.

Źródło: Piotr Pietrych, „Czarna wiosna” Antoniego Słonimskiego jako „poemat rewolucyjny”, „Prace Polonistyczne Studies in Polish Literature” 1991, nr 47, s. 209.

Józef Chełmoński, *Wiosna*, 1892

Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

” Antoni Słonimski

Czarna wiosna (fragmenty)

Już wam nie będę płacił śpiewem,
Czuję pod nogą twardy grunt!
I gniewem
Zachłyśnie się mej pieśni bunt!

Ja, com żył zawsze jeno echem,
Na wpół ukryty w cieniu krat,
Oddechem
I serca głodem chłonę świat.

Słyszę w sapaniu lokomotyw
Rytm heksametru, w świstach kół
Gra motyw,
Co strofy pęd hamuje wpół.

[...]

III

Z prawdziwym żalem słowa te kreślę.
Dosyć po polsku, dosyć pisałem!
Wszystko, co czułem i co cierpiałem,
Wszędzie na świecie ogromnym, całym.

Chcę dziś pisać po grecku,
Chcę dziś pisać po francusku,
Chcę dziś pisać po niemiecku,
Chcę dziś pisać po turecku,
Po włosku, chińsku, po rusku!

[...]

Żal mi dni, które przeszły, żałuję
Lat już minionych, wieków, stuleci –
Myśl moja rączy cwałuje, leci.
Słońce, śmiejąca się, w biegu całuje!

[...]

Ojczyzna moja wolna, wolna...
Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada.
Ojczyzna w więzach już nie biada,
Dźwiga się, wznosi, wstaje wolna.

Na cóż mi zbędnych słów aparat,
Którym szarpał rany twoje?!

By ciebie zbudzić, już nie stoję
Nad twoim trupem jako Marat.

Poezjo, tyżeś na kurhany
Kazała klękać, jątrząc ranę,
Wodząc przed oczy rozkochane
Delije, pasy i żupany.

I cóż mi zrobić teraz z mową,
Która, zbłąkana w tej manierze
W pawęże bije i puklerze,
Ojczyznę wzywa: wstań na nowo!

Odrzucam oto płaszcz Konrada:
Niewola ludów nie roznieca
Płomienia zemsty. Pusta heca!
Gdzie indziej żagiew moja pada!

Źródło: Antoni Słonimski, *Czarna wiosna (fragmenty)*, [w:] Jadwiga Zacharska, *Skamander*, Warszawa 1992, s. 133–138.

” Julian Tuwim

Z wierszy o państwie

1

Dogasa legendarna łuna
Pożarów, kurzu, krwi i walk,
Polsko, wskrzeszona od pioruna,
Wezbranych chmur i wieszczych warg!

Sztandary twoje, przesiąknięte
Poezją i pokoleń krwią,

W muzeach drzemią – i są święte;
I dobrze jest, że święte są.

Jak walka miała lata szkolne
(I laury – jak liryczne bzy),
Tak muszą mieć narody wolne
Zadumy swoje, klechdy, mgły.

I trzeba, żeby wargi drżały,
Czytając smutny dziejów skrypt,
I tylko bęcwał przemądrzały
Nie drgnie w grobowym mroku krypt.

2

Lecz nam w misterium przepowiedni
Rosła o państwie każda wieść,
Więc dziś wolności dzień powszedni
Trudno zrozumieć nam i znieść.

Od chorągwianych amarantów
Żądamy cudów, niczym w Lourdes,
I uskrzydlonych policjantów
Wzywamy wśród ulicznych burd.

A on nie Konrad, on nie Gustaw,
Ni Króla Ducha dalszy ciąg.
Jemu wystarczy „Dziennik Ustaw”,
Najmistyczniejsza z polskich ksiąg.

I żadnej w tym nie widzę racji,
By rozanielił się nasz wiek:
Żeby Anhellim był Zawadzki,
A Wernyhorą wieszczym – Beck.

Źródło: Julian Tuwim, *Z wierszy o państwie*, [w:] *Wiersze*, t. 2, oprac. Alina Kowalczykowa, Warszawa 1986, s. 268–269.

Słownik

Awangarda Krakowska

grupa poetów skupiona wokół Tadeusza Peipera i czasopisma “Zwrotnica”, programowo odcinająca się od przeszłości, postulująca twórczość intelektualną

ekspresjoniści

(łac. *expressio* – wyrażenie) – twórcy, dla których sztuka była wyrazem emocji, przez co artysta zyskiwał pełną swobodę formalną

futuryści

(łac. *futurus* – przyszły) – pisarze związani z awangardowym ruchem w sztuce, którego założeniem było całkowite zerwanie z przeszłością i tradycją

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z wierszami. Następnie odpowiedz na pytania zamieszczone pod poszczególnymi punktami.

Antoni Słonimski *Czarna wiosna* (fragmenty)

Już wam nie będę płacił śpiewem,
Czuję pod nogą twardy grunt!
I gniewem
Zachłyśnię się mej pieśni bunt!

Ja, com żył zawsze jeno echem,
Na wpół ukryty w cieniu krat,
Oddechem
I serca głodem chłonę świat.

Słyszę w sapaniu lokomotyw
Rytm heksametru, w świstach kół
Gra motyw,
Co strofy pęd hamuje wpół.

[...]

III

1

2

3

Ojczyzna moja wolna, wolna...
Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada.
Ojczyzna w więzach już nie biada,
Dźwiga się, wznosi, wstaje wolna.

Na cóż mi zbędnych słów aparat,
Którymś szarpał rany twoje?!
By ciebie zbudzić, już nie stoję
Nad twoim trupem jako Marat.

Poezjo, tyżeś na kurhany
Kazała klękać, jęcząc ranę,
Wodząc przed oczy rozkochane
Delije, pasy i żupany.

I cóż mi zrobić teraz z mową,
Która, zbłąkana w tej manierce
W paweże biie i puklerze.

1

Kim jest podmiot liryczny? W jakiej sytuacji się znajduje?

2

Jak rozumiesz fragment *Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada*? Do jakiego bohatera nawiązują te słowa i dlaczego?

3

Jaki jest stosunek osoby mówiącej do historii Polski?

Julian Tuwim ***Z wierszy o państwie***

1

2

3

4

1

Dogasa legendarna łuna
Pożarów, kurzu, krwi i walk,
Polsko, wskrzeszona od pioruna,
Wezbranych chmur i wieszczych warg!

Sztandary twoje, przesiąknięte
Poezją i pokoleń krwią,
W muzeach drzemią – i są święte;
I dobrze jest, że święte są.

Jak walka miała lata szkolne
(I laury – jak liryczne bzy),
Tak muszą mieć narody wolne
Zadumy swoje, klechdy, mgły.

I trzeba, żeby wargi drżały,
Czytając smutny dziejów skrypt,
I tylko bęćwał przemądrzały
Nie drgnie w grobowym mroku krypt.

2

Lecz nam w misterium przepowiedni
Rosła o państwie każda wieść,
Więc dziś wolności dzień powszedni
Trudno zrozumieć nam i znieść.

Od chorągwianych amarantów
Żądamy cudów, niczym w Lourdes,
I uskrzydlonych policjantów
Wzywamy śród ulicznych burd.
A on nie Konrad, on nie Gustaw,
Ni Króla Ducha dalszy ciąg.
Jemu wystarczy „Dziennik Ustaw”,
Najmistyczniejsza z polskich ksiąg.

I żadnej w tym nie widzę racji,
By rozanielił się nasz wiek:
Żeby Anhellim był Zawadzki,
A Wernyhorą wieszczym – Beck.

1

Do kogo zwraca się w wierszu podmiot liryczny? Dlaczego?

2

Jak osoba mówiąca postrzega historię Polski?

3

O jakich bohaterach literackich jest mowa w wierszu? Jak sądzisz, dlaczego to właśnie oni zostali wybrani?

4

Jak rozumiesz słowa *Więc dziś wolności dzień powszedni* / *Trudno zrozumieć nam i znieść*?

Polecenie 2

Porównaj stosunek Słonimskiego i Tuwima do wydarzeń z historii Polski. Odpowiedź uzasadnij odpowiednimi cytataми z wierszy.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawne zdania.

- ☐ Poezja grupy Skamandra była patetyczna z powodu nawiązań do klasycyzmu.
- ☐ Bohaterem literackim w poezji skamandrytów był typowy warszawiak.
- ☐ W wierszach skamandrytów widać ciążenie ku klasycyzmowi.
- ☐ W poezji XX-lecia międzywojennego poszerzył się repertuar tematów.
- ☐ Skamandryci byli grupą o sprecyzowanym programie.

Ćwiczenie 2

Jak rozumiesz tytuł wiersza Antoniego Słonimskiego? Odpowiedź zanotuj.

Ćwiczenie 3

Na podstawie wiersza odpowiedz, o co podmiot liryczny w wierszu Słonimskiego oskarża poezję.

Ćwiczenie 4

Jak rozumiesz ogólną wymowę wiersza Antoniego Słonimskiego? Zanotuj wnioski.

Ćwiczenie 5

Połącz postacie z utworu *Z wierszy o państwie* z odpowiednimi opisami. Możesz skorzystać z encyklopedii.

Gustaw	bohater IV części <i>Dziadów</i> Adama Mickiewicza
Wernyhora	minister skarbu w rządzie II Rzeczypospolitej
Beck	legendarny wieszcz ukraiński
Zawadzki	minister spraw zagranicznych w rządzie II Rzeczypospolitej

Ćwiczenie 6

Oceń prawdziwość zdań dotyczących utworu Juliana Tuwima *Z wierszy o państwie*.
Zaznacz w tabeli P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Odwołania do konkretnej sytuacji politycznej i określonego momentu historycznego są zaznaczone m.in. nazwiskami Becka i Anhellego.	P ☐	F ☐
Podmiot liryczny sygnalizuje trudności, nie idealizuje sytuacji po odzyskaniu niepodległości.	P ☐	F ☐
W ostatniej z przytoczonych strof zanegowana jest wartość tradycji literackiej.	P ☐	F ☐
W utworze poeta polemicznie odwołuje się do tradycji romantycznej.	P ☐	F ☐
Sytuacja liryczna rozgrywa się w Polsce po odzyskaniu niepodległości.	P ☐	F ☐
Podmiot liryczny wypowiada się w imieniu zbiorowości - Polaków.	P ☐	F ☐
Podmiot liryczny ma krytyczny stosunek do historii.	P ☐	F ☐
Posłużenie się muzeum jako symbolem przeszłości ma wydźwięk pejoratywny.	P ☐	F ☐

Ćwiczenie 7

Jak rozumiesz cytaty pochodzące z utworu *Z wierszy o państwie*? Zanotuj wnioski.

cytat	interpretacja
„Dogasa legendarna łuna Pożarów, kurzu, krwi i walk”	
„Sztandary twoje, [...] . W muzeach drzemią – i są święte; I dobrze jest, że święte są”.	
„muszą mieć narody wolne Zadumy swoje, klechdy, mgły”	
„I tylko bęćwał przemądrzały Nie drgnie w grobowym mroku krypt.”	

Polecenie 1

Poszukaj innych wierszy skamandrytów, w których poruszono problematykę historyczną. Wybierz jeden z nich, a następnie porównaj z omawianymi utworami Słonimskiego i Tuwima.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to write their answer to the assignment.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Dwa głosy skamandrytów w sprawie historii – Tuwim i Słonimski

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

33) wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia problemy, jakie stały przed pisarzami tworzącymi w Polsce po odzyskaniu niepodległości;
- wyjaśnia stosunek skamandrytów do historii;
- wymienia grupy literackie, które powstały w dwudziestoleciu;

- dokonuje analizy i interpretacji wierszy *Czarna wiosna* i *Z wierszy o państwie*;
- porównuje stosunek Słonimskiego i Tuwima do wydarzeń z historii Polski.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie przygotowują się do dyskusji na temat tego, jakie problemy stały przed pisarzami tworzącymi tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Zapoznają się z sekcją „Przeczytaj” z lekcji „Dwa głosy skamandrytów w sprawie historii – Tuwim i Słonimski”, mogą korzystać również innych dostępnych źródeł.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji oraz sprawdzająca przygotowanie uczniów do zajęć:
 - Jakiego był stosunek skamandrytów do historii?
 - Jakiego grupy literackie powstały w Polsce w latach 20. i czym się charakteryzowały?

Faza realizacyjna:

1. Prowadzący dzieli uczniów na dwa zespoły. Jedna grupa zapoznaje się z wierszem Juliana Tuwima, druga – Antoniego Słonimskiego. Przygotowują się do ich omówienia. Zapoznają się z ilustracją interaktywną. Następnie odpowiadają na pytania zamieszczone pod poszczególnymi punktami. Mogą korzystać z pomocy nauczyciela oraz z telefonów z dostępem do internetu. Po wykonaniu zadania przedstawiciele zespołów na forum klasy omawiają najważniejsze informacje na temat obu wierszy.
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: Jakiego problemy stały przed pisarzami tworzącymi tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości? Uczniowie podają własne propozycje odpowiedzi. Nauczyciel dba o porządek podczas dyskusji.
3. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 3 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel rozdaje uczniom ankietę ewaluacyjną z oceną lekcji, pracy własnej oraz pracy klasy. Udziela im też informacji zwrotnej.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia.

Praca domowa:

1. Porównaj stosunek Słonimskiego i Tuwima do wydarzeń z historii Polski. Odpowiedź uzasadnij cytatami z wierszy.

Materiały pomocnicze:

- Jerzy Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne*, Warszawa 2002.
- Janusz Stradecki, *W kręgu Skamandra*, Warszawa 1977.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Ilustracja interaktywna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.